HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

משקין

[א] בית השלחין במועד ° ובשביעית בין ממעיין שיצא בתחילה בין ממעיין שלא יצא בתחילה [ב] אבל אין משקין לא ממי הגשמים ולא ממי הקילון [ג] ואין עושין [א] עוגיות לגפנים ר' אלעזר בן עזריה אומר אין עושין את האמה בתחילה במועד ובשביעית וחכמים אומרים [ד] עושין את האמה בתחילה בשביעית [ה] ומתקנין את המקולקלות במועד (א) [ו] ומתקנין את קלקולי המים שברשות הרבים וחוטטין אותן [ז] ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת (ב) מקוות המים ועושין כל צורכי הרבים [ב] ומציינין את הקברות [ח] ויוצאין אף על הכלאים: **גמ'** השתא יש לומר ממעיין שיצא בתחילה דאתי לאינפולי משקין ממעיין שלא יצא בתחילה דלא אתי לאינפולי מיבעיא אמרי אצטריך אי תנא מעיין שיצא בתחילה הוה אמינא הכא הוא דבית השלחין אין בית הבעל לא משום דאתי לאינפולי אבל מעיין שלא יצא בתחילה דלא אתי לאינפולי אימא אפילו בית הבעל נמי קא משמע לן לא שנא מעיין שיצא בתחילה ולא שנא מעיין שלא יצא בתחילה בית השלחין אין בית הבעל לא ומאי משמע דהאי בית השלחין לישנא דצחותא היא דכתיב [ג] [1] ואתה עיף ויגע ומתרגמינן ואת משלהי ולאי ומאי משמע דהאי בית הבעל לישנא דמיתבותא היא דכתיב [2] כי יבעל בחור בתולה ומתרגמינן ארי כמה דמיתותב עולם עם בתולתא יתייתבון בגויך בנייך מאן תנא [ט] דפסידא אין הרווחה לא [י] ואפילו במקום פסידא מיטרח נמי לא טרחינן אמר רב הונא ר' אליעזר בן יעקב היא דתנן [ד] רבי אליעזר בן יעקב אומר מושכין את המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את השדה כולה אימור דשמעת ליה לרבי אליעזר הרווחה דלא טירחא במקום פסידא מי שמעת ליה אלא אמר רב פפא הא מני רבי יהודה היא דתניא [ה] מעיין היוצא בתחילה משקין ממנו אפילו שדה בית הבעל דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר [כ] אין משקין אלא שדה בית השלחין שחרבה רבי אלעזר בן עזריה אומר לא כך ולא כך יתר על כן אמר רבי יהודה לא יפנה אדם אמת המים וישקה לגינתו ולחורבתו בחולו של מועד מאי חרבה אילימא חרבה ממש למה לי דמשקי לה (ג) אמר אביי שחרבה ממעיין זה ויצא לה מעיין אחר רבי אלעזר בן עזריה אומר לא כך ולא כך לא שנא חרב מעיינה ולא שנא לא חרב מעיינה מעיין שיצא בתחילה לא וממאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי יהודה בית השלחין אין בית הבעל לא אלא מעיין שיצא בתחילה

דלמא

משקין בית השלחין במועד. שדה שהיא עומדת בהר וצריך להשקותה תמיד משקין אותה אפילו בחולו של מועד לפי שהוא לו הפסד גדול אם אינו משקה אותה ודבר של הפסד התירו חכמים לטרוח בו בחולו של מועד כמו שאנו מוצאין במסכת חגיגה (דף יח.) דכתיב (דברים טז) ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלהיך מה שביעי עצור בעשיית מלאכה אף ששה עצורים בעשיית מלאכה אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששה עצורין בכל מלאכה תלמוד לומר השביעי שביעי עצור בכל מלאכה ואין ששה עצורין בכל מלאכה הא לא מסרן הכתוב אלא לחכמים לומר לך איזו מלאכה אסורה בחוה"מ ואי זו מותרת ומלאכה שיש בה הפסד אם אינו עושה אותה כגון להשקות בית השלחין התירו חכמים: **ובשביעית.** מפרש בגמרא [ו]: **ממעיין שיצא בתחילה.** דעכשיו מתחיל לנבוע שעדיין לא החזיקה דרכה: **בין ממעיין שלא יצא בתחילה.** אלא מעיין נובע מזמן מרובה: **אבל לא ממי גשמים.** משום דאית ביה טירחא יתירא כדמפרש בגמרא [ז]: **גמ' דאתי לאינפולי.** הקרקע שסביבה דעדיין לא החזיקה דרכה: **משקין.** בחולו של מועד ולא חיישינן דלמא נפיל ואזיל וטרח טירחא יתירא: **מעיין שלא יצא בתחילה.** שכבר החזיק דרכו: **מיבעיא.** דמשקה ממנו בחולו של מועד: **בית הבעל.** שדה הוא בעמק ואינו צריך להשקותה ואין בה הפסד אם אין משקה אותה: **קא משמע לן.** מתניתין דתני בין ממעיין שלא יצא בתחילה: **בית השלחין אין בית הבעל.** אפילו ממעיין שלא יצא בתחילה לא: [ח] **נישלהי.** וה"א מתחלף בחי"ת: **מאן תנא.** דמתני' דפסידא שרי למיטרח בה בחוה"מ כגון בית השלחין: **הרווחה לא.** כגון דבית הבעל דאסור להשקותה מאחר שאין בה הפסד שאין צריך להשקותה אלא להרווחה דמילתא לשוויה אפלי חרפי: **אפילו במקום פסידא מיטרח לא טרחינן.** דקתני מתניתין אבל לא ממי גשמים כו' משום דאית ביה טירחא: **מושכין המים מאילן לאילן.** בחולו של מועד אם יש מים תחת אילן אחד עושין דרך קטן מאילן לאילן כדי שימשכו המים מאילן זה לאילן אחר: [ד] **לא ישקה את השדה כולה.** דבית הבעל קמיירי דהרווחה היא. אלמא דהרווחה דמילתא אסר ר' אליעזר: **אילימא חרבה ממש.** שנעשה בור למה לי למשקה להיא דהא אין לה תקנה לעולם: **שחרבה ממעיין זה ויצא לה מעיין אחר.** שחרב מעיינה שרגילה לשתות ממנו דכיון שרגילה לשתות אי לא משקה לה עכשיו אית ליה פסידא יתירא אפילו הכי לא שרי ר' יהודה אלא ממעיין שיצא לה דלאו טירחא הוא אבל מי גשמים ומי קילון דטירחא הוא לא שרי אפילו לבית השלחין ועוד חזינן דקאמר רבי יהודה לא יפנה (ה) מים כו' אלמא דלא שרי ר' יהודה טירחא יתירא אלמא מתני' ר' יהודה היא דהא רשב"ע ל"ש חרב מעיינה ממעיין שיצא לה בתחילה ול"ש לא חרב תרוייהו אסר:

דלמא

משקין בית השלחין. שדה שאינה מסתפקת במי גשמים וצריך להשקותה תמיד ואם אין משקין אותה תדיר נפסדת והלכך משקין אותה בחוה"מ ומשום פסידא שרו ליה רבנן כדאמרינן בפ' אין דורשין (חגיגה דף יח. ושם) תניא אידך ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלהיך מה שביעי עצור אף ששה עצורים אי מה שביעי עצור מכל מלאכה אף כל ששה עצורים מכל מלאכה תלמוד לומר השביעי ה"א יתירא השביעי עצור מכל מלאכה ואין הששה עצורים מכל מלאכה הא לא מסרן הכתוב אלא לחכמים ללמדך איזה יום אסור ואיזה יום מותר איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת:

וחוטטין אותה. שאם נתמלא הבור מותר לחטוט להעמיקו שהעפר תיחוח אבל לחופרה בתחילה שהקרקע קשה לא משום דאיכא טירחא יתירא:

ומציינין. דליכא טירחא:

ויוצאין על הכלאים. מצוה הוא לצאת כדאמרינן בגמ' ולא דמי להני אחריני דקתני ומתקנין דהאי חובה הוא כדמוכח בגמרא:

עיף ויגע. צמא למים כדכתיב [ט] הרויתי נפש עיפה (ירמיה לא):

מאן תנא פסידא אין. משום דאשכחן לקמן דרבי מאיר פליג עלה דמתני' והאי סתם מתניתין לא אתיא אליביה כשאר סתמי משום הכי קבעי הש"ס מאן תנא:

מושכין אמת המים כו'. שאם יש שם מים תחת אילן זה יכול למושכם במועד תחת אילן אחר משום דאילן כבית השלחין דמי וצריכין למים טפי והא דתנא מושכין ולא תנא משקין אורחא דמילתא קתני דבענין זה רגילין להשקות אילנות:

יתר על כן אמר רבי יהודה. עוד היה מחמיר יותר אפילו בבית השלחין קא אסר להפנות משום דהוי טירחא יתירא:

לגינתו ולחורבתו. של בית השלחין גינה מקום זרעים חורבה מקום שחרבו אילנותיו וחרשו וזרעו ונטעו ושמא הוא צריך למים יותר ולא זו אף זו קתני אי נמי חרב ביתו ועשאו גינה וצריכה מים תדיר יותר משאר בית השלחין ומשום דאיכא טירחא יתירא לא:

אם

מסורת הש"ס

א) [עי' פרש"י לקמן ד: ד"ה עוגיות], ב) [ראה פירש"י לקמן ה.], ג) [גי' הערוך בערך שלה ה דכתיב והוא עיף (בראשית כה) תרגומו והוא משלהי], ד) לקמן ו:, ה) [תוספתא פ"א], ו) [ע"ב], ז) [דף ד.], ח) [נ"ל משלהי], ט) [הנוסחא הישנה ונפש עיפה למים לא נמצא בתנ"ך עיין תוי"ט],

◆

תורה אור השלם

1. אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ וַיְזַנֵּב בְּךָ כָּל הַנֶּחֱשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עָיֵף וְיָגֵעַ וְלֹא יָרֵא אֱלֹהִים: דברים כה יח

2. כִּי יִבְעַל בָּחוּר בְּתוּלָה יִבְעָלוּךְ בָּנָיִךְ וּמְשׂוֹשׂ חָתָן עַל כַּלָּה יָשִׂישׂ עָלַיִךְ אֱלֹהָיִךְ: ישעיהו סב ה

◆

הגהות הב"ח

(א) מתני' ומתקנין את קלקולי המים. נ"ב עי' פרש"י בדף ה ע"א: (ב) שם ואת מקוואות המים ועושין: (ג) גמ' דמשקי לה ואמר אביי שחרבה כו' לא חרב מעיינה ממעיין שיצא בתחלה: (ד) רש"י ד"ה שלא ישקה: (ה) ד"ה שחרבה כו' דקאר"י לא יפנה אדם אמת המים כו' אלמא וכו' ל"ש חרב מעיינה ול"ש לא חרב תרוייהו אסר ממעיין שיצא לה בתחילה כצ"ל והס"ד:

◆

גליון הש"ס

מתני' ובשביעית בין ממעיין. עיין לקמן דף ו ע"ב תוס' ד"ה מרבלין:

◆

מוסף רש"י

עוגיות. עגול סביב כמו (תענית יט.) עג עוגה ועמד בתוכה (לקמן ד:) או: גומות (חולין מא.) לאסוף שם מים להשקות הגפן (ברכות ו.). ומציינין את הקברות. שעושין סימנים על הקברות בסיד כדאמר במרובה (ב"ק סט.) של קברות בסיד חיור כעצמות, כדי שלא ילכו אוכלי תרומה לשם (לקמן ה.). מושכין את המים מאילן לאילן. דהוי כשדה בית השלחין, דפסידא יתירא איכא (לקמן ו:).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ז מהלכות יו"ט הלכה ב ופ"א מהלכות שמטה הלכה ח סמג לאוין עה ועשין דרבנן ב טוש"ע א"ח סי' תקלז סעיף א:

ב ב מיי' פ"ז מהלכות יו"ט שם טוש"ע שם סעיף ב:

ג ג מיי' פ"ח מהלכות י"ט הלכה ג טוש"ע שם סעיף ה:

ד ד מיי' פ"א מהלכות שמטה הלכה ט:

ה ה מיי' פ"ח מהלכות יו"ט הלכה ג טוש"ע שם סעיף ו:

ו ו מיי' שם פ"ז הלכה י טוש"ע שם סי' תקמד סעיף ב:

ז ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

ח ח מיי' פ"ז מהלכות י"ט הלכה יא:

ט ט י מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סי' תקלז סעיף א ב:

י כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

◆

רבינו חננאל

משקין בית השלחין במועד ובשביעית, בין ממעין שיצא בתחילה ובין ממעין כו'. ומקשינן השתא יש לומר מעין שיצא בתחילה, דחיישינן דלמא אתי לאינפולי ובני ליה אמרת משקין, ממעין שכבר יצא וניתקן ועמד מיבעיא. ופרקינן, איצטריך לאשמועינן דאפי' ממעין יש דליכא חששא דלמא נפיל ובני ליה, [אין] משקין אלא בית השלחין, שהן נטועין צמאין למים, מלשון שלהים, כדמתרגמי' והוא עיף, משלהי. אבל בית הבעל, שכבר גדל והשריש שרשים בקרקע, כמו בעל באשתו, כדכתיב והולידה והצמיחה. בין ממעין שיצא בתחילה ובין ממעין שלא יצא בתחילה אין משקין שדה הבעל. ואמרינן, מאן תנא דחייש לפסידא דבית השלחין כדי שלא יפסדו וייבשו והתיר להשקותם, ואפי' הכי לא התיר אלא דבר שאין בו טורח, אבל להשקות ממי גשמים וכיוצא בהן שיש טורח בהן לא התיר. אמר רב הונא ר' אליעזר בן יעקב היא, דתנן ר' אליעזר בן יעקב אומר מושכין מים מאילן לאילן אבל לא ישקה את כל השדה. ודחינן, אימור דשמעת לר' אליעזר דלא שרי, הרווחה, מדקתני לא ישקה את כל השדה, אבל שלא להטריח במקום שיש פסידא מי שמעת ליה. ובא רב פפא ואוקמה לר' יהודה, דתני אין משקין ממעין היוצא כתחילה אלא שדה בית השלחין שחרבה. ומקשינן אי חרבה למה לי השקאה, אילא מאי חרבה דקתני, חרב מעיינה ויצא לה מעין אחר כתחלה.